

Bankalarda Amacına Göre İç Denetim: Türkiye Bankacılık Sektörü Özelinde Örnek Denetim Vakaları

İsmail KABAN*

ÖZ

Bankacılık sektörü, iç denetim uygulamaları bakımından ticari kuruluşlar arasında öncü bir konuma sahiptir. Bankalarda uzun zamandır yürütülen iç denetim faaliyetleri, oluşturduğu mesleki teamüllerle birlikte kurumsal bir kimlik taşımaktadır. Köklü bir geleneğe ve birikime sahip olan iç denetim birimleri tarafından tatbik edilen iç denetim faaliyetleri, amaçları açısından olağan denetim, inceleme ve soruşturma çalışmaları şeklinde ve birbirinden farklı konseptlerde icra edilmektedir. Olağan denetim çalışmalarında bankada gerçekleştirilen tüm işlemlerin kontrolüne ve takibine odaklanılırken inceleme ve soruşturma çalışmalarında hususiyet arz eden işlemlerin tetkikine yoğunlaşmaktadır. Bu çalışma nitel bir araştırma özelliği taşımakta olup söz konusu iç denetim türlerine ilişkin örnek vakalar ve rapor taslaklarının sunulması amaçlanmıştır. Vakalar, gerçek bankacılık faaliyetlerinden esinlenerek hazırlanmıştır ve aktüel bir nitelik taşımaktadır. Her bir iç denetim türüne özgü olarak sunulan rapor taslaklarının, diğer sektörler için de bir rehber niteliğinde olması amaçlanmıştır. Vakalardaki şirket ve kişi isimleri simgesel olarak kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İç Denetim, Bankacılık, Raporlama

JEL Sınıflandırması: G21, M40, M42

Internal Audit According to the Purpose in Banks: Sample Audit Case Studies in Turkish Banking Sector

ABSTRACT

In terms of internal audit practices, the banking sector plays a leading role among business organizations. Internal audit activities carried out in banks for a long time have created professional principles and gained a corporate identity. The internal audit activities performed by internal audit units with a rooted tradition and experience are carried out in the forms of routine/periodic audit, research and investigation. Routine/periodic audits focus on the control and follow-up of all banking transactions. The researchs and investigations focus on the examination of special processes. In this study which is a qualitative research, it is aimed to present case studies and draft reports related to internal audit types. The case studies represent actual banking activities and are of up-to-date character. The draft reports are designed with the intention of being a guide for other sectors. Company and person names in case studies were used symbolically.

Keywords: Internal Audit, Banking, Reporting

JEL Classification: G21, M40, M42

Geliş Tarihi / Received: 27.05.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 03.11.2019

* Dr. Öğr. Üyesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Nispetiye SBMYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü, ismail_kaban@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-4138-244X.

1. GİRİŞ

Bankacılık sektöründe yürütülen işlemlerin yüksek risk içermesi sebebiyle iç denetim faaliyetleri kritik bir önem arz etmektedir. Bankaların da içinde bulunduğu finansal kuruluşların faaliyetleri güvene dayalı bir yapı taşımaktadır. Müşterilerin sektöre ve bankalara olan güveninin sürdürülebilmesi için güçlü bir iç denetim sistemine sahip olunması gerekmektedir. Bankalar finansal hizmetler sektöründe yaşanan hızlı değişimin etkisiyle operasyonel ve sistemsel anlamda önemli gelişmelere öncülük etmektedir. Buna bağlı olarak gelişmiş iç denetim uygulamalarında referans kurumlar olarak bankalar öne çıkmaktadır. Türkiye’de iç denetim uygulama ve tekniklerinin bankalardan diğer sektör ve kurumlara yayıldığı gözlemlenmektedir. Yetkin iç denetim personeli ve örnek uygulamalara sahip olan bankaların bünyesinde, amaçlarına göre farklı iç denetim çalışmaları yürütülmektedir. Bu çalışmalar olağan denetim, inceleme ve soruşturma olarak sınıflandırılmaktadır. Olağan denetim, rutin ve periyodik denetim faaliyetlerini ihtiva etmekte, inceleme çalışmaları istisnai konular üzerinde yürütülen etraflı tetkikleri kapsamakta ve soruşturmalar kriminolojik işlemleri bünyesinde barındırmaktadır. Literatürde bankacılıkta iç denetim faaliyetleri ile ilgili muhtelif çalışmalara rastlanmaktadır. Ancak iç denetim süreçlerine ilişkin vakaya dayalı akademik çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışmada Türkiye bankacılık sektöründe yürütülen olağan denetim, inceleme ve soruşturma faaliyetleri ile ilgili vaka örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca iç denetim alanındaki denetçi, müfettiş ve uzman vb. çalışanlar için bir rehber olması açısından her bir iç denetim türü için örnek rapor formatları sunulmuştur. Çalışma, Türkiye’de alanında yapılan ilk akademik çalışma olup bu yönüyle literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

İç denetim raporlaması ve bankalarda iç denetim konusunda daha önce Türkçe ve yabancı literatürde gerçekleştirilen bazı örnek çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Türkçe ve Yabancı Literatürdeki Bazı Çalışmalar

Yazar	Yıl	Sonuçlar
Lee	2008	Çalışmada, kural temelli muhakemeye dayalı tarama ve vaka temelli muhakemeye dayalı denetim çalışmaları açıklanmış olup kural temelli ve vaka temelli muhakemenin oluşturduğu bütünlük denetim yaklaşımı sunulmuştur. Kural-temelli muhakemede, yeni bir sorunun daha fazla incelenip incelenmeyeceğini belirlemek için tümevarım kuralları kullanılır. Vaka bazlı akıl yürütmeye ise yeni problem bazında en benzer durumu bulmak için benzerlik tabanlı eşleştirme yapılır. Sunulan yöntemler, bir bankanın iç denetim verilerine uygulanmıştır.
Archambeault vd.	2008	Çalışmada, iç denetim raporunun yönetim şeffaflığını artırmadaki rolü tartışılmıştır. Bu kapsamda analistlerle yarı yapılandırılmış formlarla yapılan 18 görüşmenin sonuçları, denetim komitesini kullanarak potansiyel iç denetim raporu yayınlamanın faydaları (örneğin, artan şeffaflık ve hesap verebilirlik) ve maliyetleri (örneğin, artan bilgi yükü, yasal risk ve raporlama maliyetleri) açısından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, bir iç denetim raporunun mevcut yönetim açıklamalarını destekleyici, paydaş güvenini artırıcı ve iç denetim çalışmasını motive edici bir potansiyele sahip olduğu sonucuna varılmıştır.
Holt ve DeZoort	2009	Çalışmada, yayınlanması zorunlu olmayan iç denetim raporlarının yatırımcının ve dış paydaşların güveni ve kararları üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Sonuç olarak iç denetim raporlarına erişebilen paydaşların diğerlerine nazaran şirketin faaliyetlerine daha fazla güven duyduğu saptanmıştır. Bu durum özellikle yüksek dolandırıcılık riskleri içeren şirketlerde öne çıkmaktadır.
Danescu vd.	2010	Araştırmada, Romanya’da faaliyet gösteren bankaların özellikleri vurgulanarak risk odaklı iç denetim konusundaki sorunların nasıl ele alınacağına ilişkin bir rehberlik çerçevesi

		önerilmektedir. Sonuçlar, denetim otoritesinin etkin risk yönetimi için yürüttüğü düzenleme çabalarının kabul gördüğü, bu denetim türünün içerdiği avantajların göz önünde bulundurulması risk bazlı bir iç denetimin uygulanabileceğini göstermektedir.
Al Matarneh	2011	Araştırmada, iç denetimin kalitesi ile iç denetçinin performansı, tarafsızlık ve etkinliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan anket uygulaması sonucunda, Ürdün bankalarında iç denetçinin yetkinlik, objektiflik ve performansının iç denetim kalitesini etkileyen önemli faktörler olarak değerlendirildiğini görülmüştür.
Salehi vd.	2013	Çalışmada, iç denetimin İran'daki özel bankacılık sisteminin faaliyetleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Sonuç olarak iç denetimin özel bankacılık sisteminin faaliyetlerini etkilediği ancak iyi bir etkinliğe sahip olan iç denetim uygulamalarında tarafsızlık ve objektiflik açısından sorunlar bulunduğu tespit edilmiştir.
Yüksel vd.	2016	Araştırmada banka personelinin teftiş kuruluna olan bakış açısı değerlendirilmiştir. Belirtilen amaca ulaşabilmek için 174 personele anket uygulanmıştır. Analizler neticesinde, yönetici altı unvandaki personelin yöneticilere kıyasla, şube çalışanlarının ise genel müdürlük personeline kıyasla teftiş kurulu hakkında daha olumlu düşüncelere sahip olduğu belirlenmiştir.
Chevers vd.	2016	Araştırmada Jamaika ticari bankalarında iç denetim fonksiyonunun etkinliğini belirleyen faktörlerin saptanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, mesleki özenin, örgütsel bağımsızlığın, mesleki yeterliliklerin ve yönetim desteğinin iç denetimin etkinliği üzerinde önemli bir belirleyicilik taşıdığı tespit edilmiştir. Çeşitli paydaşlar ve politika yapıcılarının, herhangi bir finansal kurumun finansal sürekliliği ve finansal kalitesi üzerinde iç denetimin önemli rolünün bulunduğunu kabul etmelerinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

3. İÇ DENETİM

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü'nün tanımıyla iç denetim, bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak gayesini taşıyan bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir. İç denetim, organizasyonun risk yönetim, kontrol ve yönetim süreçlerinin etkinliğini kritik etmek ve geliştirmek hedefine yönelik sistematik ve disiplinli bir bakış açısı ortaya koyarak kurumun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur (CIIA, 2011: 6). Bu çerçevede iç denetimin rolü değerlendirildiğinde, organizasyonların risk yönetimi, kontrol ve kurumsal yönetim süreçleri ile ilgili bağımsız ve tarafsız güvence sağlama ve danışmanlık faaliyeti olan iç denetim, işletmelerde yönetsel hesap verebilirliğin kurumsallaşmasına katkı sunmaktadır (Uzun, 2009: 3).

Hindistan Yeminli Mali Müşavirler Birliği'ne göre iç denetim, kurumun stratejik risk yönetimi ve iç kontrol sistemi de dahil olmak üzere, bütün kurumsal mekanizmalarını güçlendirmek, bunlara değer katmak ve iyileştirici öneriler sunmak amacıyla, bir işletmenin işleyişi üzerine istikrarlı ve eleştirel değerlendirmeler içeren bağımsız bir yönetim fonksiyonudur (ICAI, 2009: 10). Sawyer'a göre iç denetim kapsamında, finansal bilgilerin ve faaliyet sonuçlarının gerçek ve güvenilir olup olmadığının saptanması için, bir organizasyon içinde muhtelif operasyonlar ve kontroller iç denetçiler tarafından sistematik ve objektif olarak yürütülür; kurumsal riskler tanımlanır ve asgari seviyeye indirilir; dış düzenlemeler, kabul edilebilir iç politikalar ve prosedürler takip edilir; tatminkâr çalışma ölçütleri sağlanır; kaynaklar verimli ve ekonomik olarak kullanılır ve örgütün hedeflerine etkili biçimde ulaşılır (RMMF, 2004: 11).

Firmalarda yaşanan gelişmelerle ilgili hissedarların bilgi sahibi olma istekleri iç denetim ihtiyacının doğmasında önemli rol oynamıştır. İç denetime ihtiyaç duyulmasının gerekçeleri zaman içinde revizyona uğramıştır. İhtiyaçlar farklılaşırken daha önceki gerekçeler ortadan kalkmamış aksine iç denetimin uygulama sahası ve kapsamı bu sayede zenginleşerek genişlemiştir (Pehlivanlı, 2010: 18). Yetki ve sorumluluk devrinin işletmelerin büyümesi sebebiyle kaçınılmaz hale gelmesi; çalışanların verimliliklerinin ve faaliyetlerin üst yönetimin

politikalarına uygunluk seviyesinin araştırılması ihtiyacı, iç denetime müracaat edilmesinin ana gerekçesini teşkil etmektedir (Türedi, 2011: 36-37). Şirket sahipleri ile profesyonel yöneticiler arasında işletme faaliyetlerinin yürütülmesi konusunda vekâlet sözleşmesine benzer bir ilişki bulunmaktadır. Bu itibarla bir vekil olarak vazife gören yöneticinin, bu ilişkiden kaynaklanan yükümlüklerini ifa etmesi esnasında ortaya çıkabilecek olumsuzluklar hakkında, işletme sahibinin kuşkularını giderecek hayati kontrollerden biri iç denetimlerdir (Korkmaz, 2007: 7). Günümüzde iç denetim, kontrol prosedürlerinin gerçekleştirilmesinden kontrol prosedürlerinin analiz edildiği, risk yönetimi, kontrol ve kurumsal yönetim süreçlerini değerlendiren ve iyileştiren bir faaliyete doğru evrilmiştir (TİDE, 2016: 5).

4. AMACINA GÖRE BANKALARDA İÇ DENETİM

Bankalarda iç denetim faaliyetleri 01.11.2005 tarih ve 25983 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “5411 sayılı Bankacılık Kanunu” ve 11.07.2014 tarih ve 29057 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik” hükümleri uyarınca iç denetim birimleri tarafından yürütülmektedir. Söz konusu hukuki düzenlemeler uyarınca bankalar tarafından faaliyetlerin banka mevzuatı ve yasal mevzuat hükümlerine göre yürütüldüğü ve iç kontrol ve risk yönetim sistemlerinin etkinliği ve yeterliliği konusunda üst yönetime güvence sağlamak üzere yeterli sayıda müfettiş çalıştırıldığı görülmektedir (5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 2005: m. 32; BDDK, 2014: m. 21- 22).

Bankacılık sektöründe iç denetim faaliyetleri, amacına göre olağan denetim (Yapı Kredi Bankası, 2016a: 64), inceleme ve soruşturma (Albaraka Türk, 2016: 79) çalışmaları bazında yürütülmektedir. Söz konusu denetim türlerine ilişkin gerekli açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

4.1. Olağan Denetim

Planlı denetim olarak da ifade edilen (Odeabank, 2016: 120) olağan denetim, banka faaliyetlerinin banka mevzuatı ve yasal mevzuat dış mevzuat hükümlerine uygunluğunun, rutin olarak ve risk odaklı denetim anlayışı çerçevesinde gözden geçirilmesi şeklinde yürütülen çalışmalar olarak tanımlanmaktadır. Olağan denetim çalışmaları çerçevesinde bankanın genel müdürlük birimlerinin, şubelerinin ve konsolidasyona tabi ortaklıklarının denetimi, iç kontrol sistemlerinin etkinliğinin değerlendirilmesine yönelik olarak şu başlıklarda gerçekleştirilmektedir (Garanti Bankası, 2016a: 126):

- Faaliyetlerin banka mevzuatı ve yasal mevzuata uygunluğu ,
- Mali bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği,
- Varlıkların korunmasına yönelik prosedürlerin etkinliği,
- Belirlenmiş hedeflere ulaşmak için gerçekleştirilen faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği.

Olağan veya planlı denetim faaliyetleri, bankanın şubelerinde, bölge müdürlüklerinde veya genel müdürlük birimlerinde bizzat bulunularak müfettişlerce yerinden denetim şeklinde yürütülebileceği gibi bilgisayar destekli denetim teknikleri kullanılarak merkezden denetim/uzaktan denetim/sürekli denetim şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir. Bankanın ana hizmet birimi olan şubelerde, olağan denetim faaliyetleri kapsamında, krediler, operasyon, muhasebe ve takip işlemleri gözden geçirilmektedir. Denetim çalışmaları sırasında bu konularla ilgili herhangi bir aksaklık tespit edildiğinde söz konusu hususlar tenkit edilerek müfettiş

tarafından bunların ivedi şekilde düzeltilmesi tavsiye edilmektedir. Müfettiş denetim görevini yerine getirirken önce tespitlerini rapora aktarmakta, ulaştığı bulguları eşanlı olarak ilgili birimde işlemlerin icrasını gerçekleştiren personel ile paylaşmakta ve söz konusu aksaklıkların giderilmesi yönünde raporunda öneriler sunmaktadır. Müfettişlerce denetim raporuna konu edilen aksaklıklara yönelik ilgili birimlerce gerekli aksiyonların alınması için banka tarafından bulgu takip sistemi oluşturulmaktadır. Böylece daha sonraki zaman diliminde söz konusu birimlerin ilgili konularda gereken önlemleri alıp almadığı izlenerek iş süreçlerinin iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Olağan denetim raporunda ana olarak bulgu özeti (kontrol noktası), müşteri bilgileri, saptanan eksikliklerle ilgili tenkit maddeleri ve öneriler yer almaktadır. Bu raporda personelin ifadesi veya savunmasına başvurulmamakta olup sadece aksaklığa istinaden birim görüşüne yer verilmektedir.

Günümüzde gelişmiş bilgi sistemleri yazılımları sayesinde bankanın mevduat ve kredi operasyonlarına ilişkin süreçler anlık olarak raporlanabilmektedir. Oluşturulan risk raporları üzerinden gerekli kontroller sağlanarak şubede bulunmaksızın aksaklıkların düzeltilmesi mümkün olmaktadır. Olağan denetim çalışmalarında krediler, operasyon ve takip işlemleri bazında karşılaşılabilecek bir takım aksaklıklar şunlardır:

- Aynı risk grubunda bulunan firmalara tahsis edilen toplam kredi limitinin şube yetkisinin üzerinde olması,
- Firmalara ilişkin nitel veya nicel bilgilerin kredi değerlendirme sistemine yanlış girilmesi,
- Kredilerin teminatına alınan kıymetlerin gerekli nitelikleri taşınamaması,
- Kredi kullandırım süreçlerinde kredi komitesinin toplanmaması,
- Para ve para niteliğindeki kıymetlerin ana kasada muhafaza edilmemesi,
- Personelin şifre devirlerini usulüne uygun yapmaması,
- Unvan ile uyumlu olmayacak şekilde sistem üzerinden geniş yetki tanımlanması,
- Takibe düşen ticari kredilerin asıl borçluları ile birlikte tüm kefilleri hakkında icra işlemi başlatılmaması,
- İcradan yapılabilecek kıymet satışları için gereken hızla hareket edilmemesi.

4.2. İnceleme

İnceleme, olağan denetim ve soruşturma dışında, bankanın faaliyet konuları çerçevesinde; idari, hukuki, mesleki, sosyal, mali ve ekonomik araştırma niteliğinde yapılan çalışmalardır (Yurtsever, 2002: 106). İnceleme çalışmaları, bankanın yurt içi ve yurt dışı tüm birimleri ile iştiraklerinde yürütülen faaliyetler sırasında mer'î mevzuat hükümlerine aykırı hareket edilmesi sebebiyle ortaya çıkan aksaklıkların bertaraf edilmesini veya banka faaliyetlerinin kalitesini olumsuz etkileyen uygulamaların düzeltilerek iyileştirilmesini amaçlayan teferruatlı araştırmalardır. Ayrıca şikâyet ve ihbara konu olan hususlara ilişkin yürütülen etraflı çalışmalar da inceleme olarak nitelendirilmektedir. İnceleme çalışmalarında gerek mevzuata aykırılıklar gerekse de banka faaliyetlerinin niteliğini negatif etkileyen uygulamalar ile şikâyet ve ihbara konu edilen durumlarla ilgili bir idari disiplin yaptırımına veya kanuni takibata lüzum olmadığının bildirildiği kapsamlı bir araştırma raporu hazırlanmaktadır. İnceleme raporunda özetle inceleme emri, inceleme konusuna ilişkin açıklamalar ve tespitler ile sonuç bölümleri yer almaktadır. İnceleme çalışmalarında tespit edilen hususlarla/aksaklıklarla birlikte bunlara ilişkin personel ifadelerine de yer verilmektedir.

İnceleme çalışmaları, olağan denetim ve soruşturma çalışmalarına kıyasla daha istisnai bir nitelik taşımaktadır (Yurtsever, 2009: 33) ve ele alınan konulara yaklaşım açısından olağan denetime nazaran daha kapsamlı çalışmalardır. İnceleme, olağan denetim çalışmaları sırasında saptanan bir durumdan hareketle başlatılabileceği gibi, şikâyet veya ihbarlar doğrultusunda harekete geçilerek de gerçekleştirilebilir. İnceleme, hareket noktasını oluşturan konu veya durumlar hakkında derin ve kapsamlı bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. İnceleme çalışmalarına esas teşkil eden eylem veya işlemler, kasıt unsuru içermeyen bir muhtevaya sahip olması veya basiretli bir bankacılığın gereklerine aykırılık oluşturmaması halinde disiplin cezası yaptırımına tabi tutulmamaktadır.

İncelemenin amacı, mevcut bir aksaklığı iyileştirmek, banka yararına olacak şekilde dönüştürmek, herhangi bir konuda yapılacak araştırma ile banka üst yönetimine ışık tutmaktır (Yurtsever, 2002: 107). İnceleme çalışmalarının konusu mevzuata aykırılıklar ve bu yöndeki ihbar ve şikâyetlerin konu edildiği araştırmalarla sınırlı değildir. Banka tarafından tasarlanan ürünlerin ve ilgili birimlerde sunulan hizmetlerin verimlilik ve karlılıklarına ilişkin araştırmalar ile personel planlaması ve personel-iş uyumu, personel-birim uyumuna dönük araştırmalar biçiminde de inceleme çalışmaları yürütülmektedir. İnceleme çalışmaları teftiş kurulundan gelen talimatlar doğrultusunda gerçekleştirilebileceği gibi verilen yetkiler çerçevesinde müfettiş tarafından re'sen harekete geçilerek de yürütülebilir. İnceleme çalışmaları amaçları bakımından ikiye ayrılmaktadır;

• İdari İncelemeler: İç denetim biriminden alınan talimata uygun olarak veya re'sen incelenmesinde banka açısından yarar görülen hususların kapsamlı olarak araştırıldığı ve rapora bağlandığı çalışmalardır. Bu çerçevede, iç ve dış mevzuatın uygulanmasına ilişkin ortaya çıkan aksaklıklar, bankanın faaliyet, ürün veya birimlerinin verimlilik ve karlılıkları, personelin niteliği, müşteri ile ilişkileri veya iş-personel uyumu, banka hizmet birimlerinin açılışı ve kapanışı gibi konularda inceleme çalışmaları yapılmaktadır.

• Ekonomik ve Mesleki İncelemeler: Bankanın hedef pazarında yer alan sektörlerle veya müşterilerle ilgili yapılan araştırmalar ekonomik incelemeleri oluşturmaktadır. Bu sayede müfettişlerin sadece denetim yapan bir personel olmanın ötesinde bankacılık hizmet süreçlerinin belirlenmesine katkı sağlamaları hedeflenmektedir. Mesleki incelemeler ise müfettişlerin bilgi ve tecrübelerini artırmak amacıyla yurt içi veya yurt dışı eğitim kuruluşlarında veya finans kurumlarında katıldıkları öğrenim veya araştırma faaliyetlerini içermektedir.

4.3. Soruşturma

Soruşturma faaliyetleri banka teftiş kurullarının veya iç denetim birimlerinin en önemli faaliyetlerinden birisini oluşturmaktadır (Özbek, 2012: 155). Soruşturmaların amacı usülsüzlüğü tüm yönleriyle ortaya çıkarmak (Armstrong, 2014: 2) ve ilgili konularda somut bir delil ortaya koymaktır. Bir hile belirtisi doğduğu anda, öncelikle bunun soruşturma sürecine dahil edilip edilmeyeceğine karar verilmesi gerekir. Belirtiler ilk anda suiistimal şüpheleri doğursa da hilenin kesin olarak varlığından bahsetmek mümkün değildir. Soruşturma çalışmalarının amacı, hilenin varlığını doğrulamak ve gerçekleri açığa çıkarmaktır (Bozkurt, 2016: 352). Soruşturma ile kurumun etik kodlarına veya iç mevzuatına aykırı herhangi bir uyumsuzluk, ihtilaf veya diğer ihlaller meydana geldiğinde, kimler tarafından yapıldığına bakılmaksızın en uygun yaptırımların uygulanması ve gereken önlemlerin alınması amaçlanmaktadır (IIA vd., 2007: 39). Banka faaliyetlerinin yürütülmesinde bilerek ve kasıtlı biçimde iç ve dış mevzuat hükümlerine aykırı hareket edilmesi, bilinçli olarak bankacılık etik ilkelerinin ihlal edilmesi, bankacılığın gerektirdiği basiretten uzak davranışlar sergilenmesi, ihbar ve şikâyetler doğrultusunda idari veya kanuni takibat yapılmasını gerektirir haller saptanması durumlarında gerçekleştirilen derin ve kapsamlı çalışmalar soruşturma olarak adlandırılmaktadır.

Kurum dahilinde görevi kötüye kullanan kişiler bulunduğu dair bir şüphe varsa, söz konusu muhtemel fillerin açığa çıkartılması için soruşturma başlatılmaktadır. Soruşturmaya konu eylem şikayet ve ihbarlara konu olabileceği gibi denetim çalışmaları sırasında da açığa çıkarılabilir (IIA, 2009: 23). Soruşturma banka personelinin suç niteliğindeki eylemlerine dönük olarak geliştirilen bir denetim şeklidir. Olağan denetim ve inceleme proaktif işlevi ile öne çıkarken soruşturma caydırıcı ve cezalandırıcı bir fonksiyon taşımaktadır. Alınan tüm tedbirlere ve geliştirilen tüm sistemsel ve manuel kontrollere rağmen kasıtlı olarak mevzuata ve etik ilkelere aykırı hareket edildiğinde bankada denetim mekanizmasının son halkası olan soruşturma çalışmalarına başvurulmakta, personele bir takım yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu yaptırımlar, mali, idari ve cezai/hukuki olmak üzere üç şekilde uygulanabilmektedir. Mali yönden uygulanacak yaptırım personelin bankanın uğradığı zararı tazmin etmesi biçiminde teşekkül etmektedir. İdari yönden uygulanacak yaptırım, banka personelinin iş akdinin fesh edilmesi veya uyarma, kınama vb. disiplin cezası ile tecziye edilmesidir. Cezai/hukuki yönden yaptırım ise ilgili kanunlara aykırılık sebebiyle personelin hapis cezasına çarptırılması veya işten çıkarılması şeklinde varlık kazanmaktadır.

Bankalarda, çalışanlarının etik, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele ile ilgili merak ettikleri her türlü konuyu iletebilecekleri ve belirlenen kurallara aykırı davranışları bildirebilecekleri iletişim kanalları oluşturulmaktadır. Tüm çalışanların gizli ve anonim olarak müracaat edebilecekleri Etik Bildirim Hattı, İç Denetim Bildirim Hattı ve Yolsuzlukla Mücadele Bildirim Hattı'na gelen bildirimler nitelik ve muhteviyatına göre değerlendirmeye alınmaktadır. Değerlendirmeler neticesinde soruşturmaya konu olabilecek veya operasyonel hata ve risk içeren hususlar yönetim tarafından sahiplenilmekte, gizlilik esas çerçevesinde incelenerek geri bildirimlerde bulunmaktadır (Yapı Kredi Bankası, 2016b: 20).

Etik Bildirim Hattı, bankanın tüm usulsüz faaliyetleri önlemeye dönük olarak (Garanti Bankası, 2016b: 153) belirlediği etik ve doğruluk ilkelerine aykırı aşağıdaki uygulama ve davranışların üst yönetime iletilmesini amaçlamaktadır (GB, 2016b: 152). Belirtilen fiiller aynı zamanda soruşturma çalışmalarına konu olabilecek başlıca eylemler olarak da öne çıkmaktadır. Bunlar;

- Bankanın yönetim ilkelerine, prosedürlerine ve politikalarına ya da yapılandırılan uygulama pratiklerine aykırı işlemler,
- Bankanın kredibilitesini, şeffaflığını ve marka algısını zedeleyebilecek eylemler,
- İş yerinde meydana gelen genel ahlaka ve çalışma ahlakına uygun olmayan davranışlar,
- Yürürlükteki iç ve dış mevzuata aykırı uygulamalar,
- Banka kaynaklarının kötü niyetli amaçlarla kullanılmasına ve israfına sebep olan uygulamalar,
- Dürüstlük kurallarına aykırı ve hileli bütün eylemler,
- Evrak, hesap ve diğer kayıtlarda gerçekleştirilen silme, sahtekârlık ve tahrifatlar,
- Banka veya müşterilere ait varlıkların usulsüz olarak kişisel çıkar sağlamak amacıyla kullanılması,
- Bankacılık işlemlerinin yanlış biçimde kayıt altına alınması, hatalı ve yanıltıcı finansal raporlama yapılması,
- Rüşvet almak ya da rüşvet vermek suretiyle yapılan bütün usulsüzlükler,

- Bankadaki pozisyon ve nüfuzunu kullanarak üçüncü şahıslardan menfaat temin etme, uygun görülen sınırların üzerinde hediye kabul edilmesi,
- Hırsızlık, bankaya ait varlıkların kötüye kullanılması,
- Müşteri sırrı niteliğindeki bilgilerin 3. kişiler ve bankadaki yetkisiz şahıslarla paylaşılması,
- Bankanın satın alma politikasına aykırı biçimde yapılan alımlar, tedarikçilerle olan ilişkilerde banka zararına ve/veya kişisel zenginleşmeye olanak tanıyan her türlü işlem ve eylemler,
- İçeriden öğrenenlerin ticaret yasağının dışına çıkılarak sermaye piyasalarında işlem yapma,
- Müşterinin bilgisi olmaksızın ürün satışı yapılması, performans sistemini manipüle etmeye dönük her türlü eylem,
- Usulsüz ya da muvazaalı veya dolaylı kredi kullandırımı, kredibilitesi yetersiz kişilerin, faaliyet bilgileri veya mali tabloları üzerinde kötü niyetli oynamalar yapılarak genel müdürlük birimleri ve sistemsal karar mekanizmalarının yanıltılması ve bu yolla kredi tahsis edilmesinin sağlanması şeklindeki davranış, fiil ve uygulamalardır.

Soruşturma raporu hukuki işlemlere konu olabileceği ve kanıt niteliği taşıdığı için bulguların açık olarak sunulması ve bunlara ilişkin yeterli delilin toplanması gerekmektedir (Pehlivanlı, 2011: 93). Soruşturma çalışmalarına teftiş kurulu başkanlığınca gönderilen bir talimat üzerine başlanabileceği gibi olağan denetim veya inceleme çalışmaları yürütüldüğü sırada tespit edilen usulsüzlükler doğrultusunda müfettiş tarafından re'sen de soruşturma açılabilir. Soruşturma raporu biçimsel olarak inceleme raporuna benzemekle birlikte ek olarak bu raporda saptanan suiistimal vakaları ile ilgili olarak sorumlu personelin savunmalarına da yer verilmektedir. Ayrıca soruşturma raporunun sonuç kısmında personelin sorumluluğu yasal, idari ve mali yönden olmak üzere üç farklı açıdan değerlendirilmektedir.

5. BANKACILIKTA ÖRNEK İÇ DENETİM VAKALARI VE ÖRNEK RAPOR TASLAKLARI

Bu bölümde olağan denetim, inceleme ve soruşturma çalışmalarına konu olabilecek vaka örnekleri yer almaktadır. Ayrıca genel anlamda iç denetim çalışmalarında kullanılacak örnek rapor taslaklarına da yer verilmiştir. Vaka örnekleri ve rapor taslaklarını konu olan bu çalışma nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Kredilerin teminatına alınan kıymetli evrakların tahsil kabiliyeti taşınamaması (olağan denetim ve soruşturma), şubede görev yapan personelin yüksek borçlu olması (inceleme) ve şube dışında para ve kambiyo senetleri teslim alınması (inceleme) gibi konu ve davranışlar örnek vakalar olarak takdim edilmiştir. Sunulan vakalar bankacılık sektöründeki pratiklere dayanmakta olup gerçeğe uygun bir nitelik taşımaktadır. Vakalarda kullanılan şirket ve kişi isimleri farazi olarak tayin edilmiştir.

5.1. Kredilere İlişkin Olağan Denetim Vakası

Bankacılık sektöründe krediler şube yetkili ve genel müdürlük yetkili olmak üzere iki şekilde kullanılabilir. Şube yetkisini aşan belli bir limitin üzerindeki kredi talepleri şubeler tarafından genel müdürlüğe gönderilmektedir. Genel müdürlük tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda ilgili kredinin hangi şartlarla kullanılacağı kararlaştırılmaktadır. Kredinin kullandırım şartları kredi komitesi kararı ile şubeye tebliğ edilmektedir. Bu aşamadan

sonra, şube üst makamca kararlaştırılmış kredi tahsis şartlarına uyarak krediyi kullanılabilecektir. Örnek olarak kredi kullandırım şartları arasında, teminat olarak, kullanılan krediye eşit tutarda gerçek müşteri çek senedi alınması koşulu bulunması halinde, şubenin 100.000 TL kredi kullandırmak için müşteriden 100.000 TL gerçek müşteri çek senedi alması gerekmektedir. Müfettişler şubede yürüttükleri denetim çalışmalarında kullanılan kredinin teminatında hukuki bakımdan şekil şartları tam olan bahsi geçen tutarda kıymetin bulunup bulunmadığını kontrol etmektedir. Bu koşulu sağlamaksızın kredi kullandırılması halinde kredi komite kararına aykırı hareket edilmiş olacaktır. Böyle bir aksaklık müfettiş tarafından tespit edildiğinde, söz konusu krediden sorumlu personele ilgili hususun düzeltilmesi yönünde aksiyon alınması önerilmektedir. Böylece kredi ile ilgili yaşanabilecek herhangi bir ödeme zafiyeti durumunda bankanın mağduriyet yaşamasının önüne geçilmiş olacaktır.

Olağan denetim çalışmalarında tespit edilen bir kredi tahsis koşulu aykırılığına ilişkin örnek bir tenkit maddesi rapor formatı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: Örnek Olağan Denetim Raporu

<u>Madde ...</u>	<u>Müşteri No/Firma Adı: 123456/ XYZ Limited Şirketi</u> <u>Müşteri No/Firma Adı: 987654/ ABC Limited Şirketi</u> <u>Aksaklık1: Teminata Alınan Kambiyo Senetlerinin Gerçek Müşteri Çek ve Senedi (GMÇS) Niteliği Taşımaması</u> <u>Aksaklık 2: Aynı Risk Grubunda Bulunan Şirketlerin Aynı Aynı Kredilendirilmesi</u>		
Kredi Tebliğinin Tarihi / No / Yetki	10.04.201X/ 111/ Bölge Yetkisinde 10.05.201X/ 125/ Bölge Yetkisinde		
Kredi Müşterisi/Kredi Türü	Limiti	Riski	
XYZ Limited Şirketi			
Ticari Kredi (BCH)	375.000 TL	75.000 TL	
Toplam:	375.000 TL	75.000 TL	
ABC Limited Şirketi			
Ticari Kredi (Spot)	300.000 TL	150.000 TL	
Toplam:	300.000 TL	150.000 TL	
Şahsi ve Maddi Teminatlar:		Tutar	
XYZ Limited Şirketi			
A, B ve C gerçek kişileri ile D tüzel kişinin kefaletleri (Şahsi Teminat)		Risk Tutarı Kadar	
GMÇS (Maddi Teminat)		100.000 TL	
ABC Limited Şirketi			
A, Y ve Z gerçek kişileri ve T tüzel kişinin kefaletleri (Şahsi Teminat)		Risk Tutarı Kadar	
GMÇS (Maddi Teminat)		210.000.-YTL	
<u>Tenkit ve Öneriye Temel Oluşturan Hususlar</u>			
XYZ Limited Şirketi; Kullandırılan kredilerin güvencesini oluşturmak üzere, borçlusu ABC Limited Şirketi olan her biri 50.000 TL tutarında (2) adet senedin teminata alındığı tespit edilmiştir. Bölge kredi tahsis talimatında kullanılan kredilerin teminatına % 20 marjlı gerçek müşteri çek senedi alınması kararlaştırılmıştır. Senet borçlusu ABC firmasının % 50 hissesi, XYZ şirketinin ortaklarından A kişisine aittir. Ayrıca denetim tarihine kadar ABC Limited Şirketi'nin teminata verdiği 200.000 TL'lik (2) adet senet vadesi gelmeden iade edilerek yerine daha uzun vadeli yeni senetler alınmıştır. Bu itibarla, söz konusu senetler gerçek ticari işlemlerden doğan kambiyo senedi hüviyetinde olmayıp, teminat nitelikleri bulunmamaktadır. Dolayısıyla,			

<p>XYZ şirketine kullanılan krediler teminatsız bırakılmıştır. ABC Limited Şirketi; Kullanılan kredilerin güvencesini oluşturmak üzere, borçlusu XYZ Limited Şirketi olan 90.000 TL ve 120.000 tutarında (2) adet senedin teminata alındığı tespit edilmiştir. Bölge kredi tahsis talimatında kullanılan kredilerin teminatına % 20 marjlı gerçek müşteri çek senedi alınması kararlaştırılmıştır. Senet borçlusu XYZ firmasının % 60 hissesi, ABC şirketinin ortaklarından A kişisine aittir. İki şirketin ortakları arasında akrabalık ilişkilerinin bulunduğu saptanmıştır. Bu itibarla söz konusu senetlerin tahsis talimatına aykırı olarak hatır senedi niteliği taşıdığı aşikârdır. Söz konusu senetlerin gerçek ticari işlemlerden doğan kambiyo senedi hüviyetinde olmaması sebebiyle, teminat nitelikleri bulunmamaktadır. Dolayısıyla, ABC şirketine kullanılan krediler teminatsız bırakılmıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi XYZ ve ABC limited şirketlerinin ortakları arasında aynı şahıs bulunmaktadır. Sermaye şirketi niteliğindeki şirketlerin faaliyetlerinden dolayı bu kişi şirkete koyduğu sermaye miktara kadar bütün malları ile sınırsız sorumluluk taşımaktadır. Ayrıca A şahsının ortak olduğu söz konusu şirketlerden birisinin ödeme gücüne düşmesi diğer şirketin de ödeme gücüne düşmesi sonucunu doğuracak bir etki oluşturabilir. Bu sebeple söz konusu şirketler 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 49. maddesine istinaden bir risk grubu oluşturmaktadır. Buna rağmen şirketler aynı risk grubunda değerlendirilmemiş, her iki şirkete de ayrı limit tahsis edilerek krediler kullanılmıştır.</p>
Referans (İlgili Mevzuat)
<p><u>Değerlendirme ve Müfettişlik Önerileri:</u></p>
<p>Söz konusu firmaların teminatında bulunan kambiyo senetlerinin yerine gerçek ticari işlemlerden doğan çek veya senetlerin alınarak ivedilikle teminat açığının giderilmesi, ayrıca risk grubu niteliği taşıyan firmalara risk grubu kodu tanımlanarak kredilerin bunun üzerinden izlenmesi, firmalara tek bir limit tahsis edilerek kredilerin kullanılmasında ve herhangi bir limit veya yetki aşımına yer verilmemesi gerekir. Bundan sonra müşterilere kullanılan kredilerin teminatına alınacak kambiyo senetlerinde banka kredi politikaları doğrultusunda hareket edilmelidir.</p>
<p><u>Şube Görüşü</u></p>
<p>Müfettiş önerileri doğrultusunda söz konusu firmalara kullanılan kredilerin güvencesini teşkil etmek üzere gerçek ticari işlemlerden doğan müşteri çek veya senetleri alınacak, risk grubu niteliği taşıyan firmalara risk grubu kodu tanımlanacaktır. Bundan sonra müşterilerin teminat deposuna alınacak kambiyo senetlerinde banka kredi politikaları doğrultusunda hareket edilecek ve aynı risk grubunda yer alan firmalar nezdinde limit veya yetki aşımına yer verilmeyecektir.</p>
... Bankası A.Ş ... Şubesi
Kredi Pazarlama Yöneticisi
Şube Müdürü

5.2. İnceleme Çalışmalarına İlişkin Vaka Örnekleri

Personelin yüksek borç yükü taşınması ve şube dışında para ve kambiyo senetleri teslim alınması konularını ihtiva eden inceleme çalışması vakaları aşağıda yer almaktadır.

5.2.1. Müfettişçe Re'sen Başlatılan İnceleme Çalışmasına İlişkin Vaka Örneği (Bir Personelin Yüksek Borç Yükü Altında Bulunması)

Olağan denetim çalışmalarının yürütüldüğü bir şubede müfettişçe yapılan gözlemler ve ulaşılan tespitler, kredilerden sorumlu şube çalışanlarından birisinin kredi kartı ve bireysel kredi borçlarının çok yüksek seviyede olduğu yönündedir. Aşırı borç altında bulunan bu personel uzun bir süredir ilgili şubede görev yapmaktadır. Personelin söz konusu şubede uzun yıllar görev yapmasının bir sonucu olarak müşterilerle ilişkileri de oldukça samimi bir yapı taşımaktadır. Bu olgular doğrultusunda borçlanma durumu aşırılık gösteren personelin banka müşterileri ile bir borç alacak ilişkisine girmesi ihtimali belirmektedir. Müfettiş bu riski göz önünde bulundurarak ve buna gerekçe oluşturan durumları açıklayarak personelin şubesinin değiştirilmesini konu alan bir inceleme raporu düzenleyebilecektir. Bu rapor müfettiş tarafından teftiş kurulu başkanlığına gönderilecektir. Teftiş kurulu, gerekli değerlendirmelerin yapılması amacıyla raporu insan

kaynakları birimine iletecek ve bu birim raporda belirtilen hususları göz önünde bulundurarak konu ile ilgili bir tasarrufta bulunacaktır.

5.2.2. Teftiş Kurulu Başkanlığı Tarafından Gönderilen Bir Talimat Doğrultusunda Gerçekleştirilen İnceleme Çalışması Örneği (Şube Dışında Para ve Kıymetli Evrak Teslim Alınması)

Teftiş kurulu başkanlığı tarafından gönderilen talimatta kredilerden sorumlu personel olarak çalışan bir kişinin şube müşterisine ziyaret gerçekleştirdiği, müşterinin işyerinde bir miktar para ve kıymetli evrak teslim aldığı ve ziyaretten dönerken şube aracı ile kaza yaptığı, kaza sırasında müşteriye ait olan para ve kıymetli evraklardan bir kısmının kaybolduğu hususları belirtilmektedir. Söz konusu kıymetlerin akıbetlerinin incelenmesi ile ilgili müfettiş görevlendirilmiştir. Müfettiş talimat doğrultusunda ilgili şubeye hareket ederek gerekli incelemeleri başlatmıştır. Çalışmalar kapsamında personel ve müşteriden karşılıklı ifadeler alınmış ve tam olarak ne kadar para ve çekim teslim alındığı ve ne kadarının kaybolduğu, kaza sırasında veya öncesinde söz konusu kıymetlerin personel tarafından zimmete geçirilip geçirilmediği saptanmaya çalışılmıştır. Personelin bankacılık teamülleri gereği banka dışında para veya başka bir kıymeti müşteriden teslim almaması gerekirken teslim aldığı, ancak bunu günümüz rekabet ortamının bir sonucu olarak müşteri memnuniyeti düşüncesiyle gerçekleştirdiği kanaati edinilmiştir. Diğer taraftan kazanın büyük bir kaza olması sebebiyle personelin kaza anında ilgili kıymetleri mal edinmeyi düşünemeyeceği, kaza sırasında başkaları tarafından para veya kıymeti evrakların çalınmış olabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca müşteri de banka personeli hakkında bir şüphe duymadığını, zarara kendisinin katlanacağını beyan etmiştir. Yapılan değerlendirmeler, alınan ifadeler ve ulaşılan bulgular sonucunda personelin söz konusu kıymetleri mâl edinmek gibi bir kastının bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Söz konusu değerlendirmeler raporlanarak teftiş kurulu başkanlığına iletilmiştir.

İnceleme çalışmaları çerçevesinde kullanılabilir örnek bir rapor formatı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3: Örnek İnceleme Raporu

1. İNCELEME EMRİ
Bu bölümde incelemenin dayanağı (re'sen ya da şikayet veya ihbara dayalı olarak teftiş kurulu talimatı) ve neden yapıldığı açıklanır.
<u>Teftiş Kurulu Talimatı Örneği</u>
Teftiş Kurulu (İç Denetim) Başkanlığı'nın 10.01.201X tarih Y sayılı ekteki talimatı üzerine 18.01.201X tarihinde Z Şubesi'nde inceleme çalışmalarına başlanmıştır.
(EK...)
<u>Re'sen İnceleme Yazısı Örneği</u>
X Bankası A.Ş. Y Şubesi'nde gerçekleştirilen denetim çalışmaları sırasında mevzuata aykırı olarak şube dışında teslim alınan ve kaybolan para ve kıymetli evraklar bulunduğu saptanmış olup söz konusu kıymetlerin akıbeti hakkında Teftiş Kurulu (İç Denetim Başkanlığı) Yönetmeliği'nin ... maddesi uyarınca 18.11.201X tarihinde re'sen inceleme çalışmalarına başlanmıştır.
2. İNCELEME VE TESPİTLER
2.1.Konusu:
2.2.Konusu:
İnceleme konusu eylem ve işlemlerin birden fazla olması halinde yukarıdaki gibi her bir işlem için ayrı başlıklar açılır. Bu bölümde inceleme konusu olaylar etraflı olarak irdelenir ve delil niteliğindeki belgelere de yer verilerek rapora ek yapılır. Yapılan incelemeler ve elde edilen belgeler ışığında ulaşılan tespitler açık bir şekilde belirtilir. Bu aşamada ulaşılan bulguları destekleyecek mahiyette personelin ya da müşteriler vb. üçüncü kişilerin

ifadelerine/anlatımlarına başvurulabilir. Tüm verilerin analizi ve bulguların tartışılmasından hareketle bütünsel bir değerlendirme yapılır.

ÖRNEK

2.1. Şube Dışında Teslim Alınan Kıymetlerin Kaybolması

... şubesinde kredilerden sorumlu personel olarak çalışan T... B...’nin şube müşterisine ziyaret gerçekleştirdiği ve ziyaretten dönerken şube aracı ile kaza yaptığı, bu sırada aracın içinde müşteriden alınan bir miktar para ile çek ve senetlerin bulunduğu, kaza sırasında bu çeklerin ve senetlerin bir kısmının kaybolduğu belirlenmiştir.

(EK: ...)

Çalışmalar kapsamında personel ve müşteriden karşılıklı ifadeler alınmış ve tam olarak ne kadar para ve çekin teslim alındığı ve ne kadarının kaybolduğu, kaza sırasında veya öncesinde söz konusu kıymetlerin personel tarafından zimmete geçirilip geçirilmediği saptanmaya çalışılmıştır.

Şube personeli T...B...., ...tarihinde kendisi ile yapılan görüşmede “müşteriden işyerine yaptığı ziyaret sırasında ... TL, ... USD nakit ve ... TL tutarında çek teslim aldığı, buna istinaden çek teslim bordrosu düzenlediğini ve müşteriye imzalattığını, müşterinin işyerinden şubeye dönerken kaza yaptığını ve bu esnada araç içinde bulunan kıymetlerin bir kısmının (... TL nakit ile ... TL çek) kaybolduğunu, kendisinin hayati tehlike atlattığını ve para ve diğer kıymetlerin akıbetini bilmediğini, müşteri memnuniyeti kaygısı ile söz konusu kıymetleri kendisine işyerinde teslim eden müşteriye olumsuz cevap veremediğini” ifade etmiştir.

(EK: ...)

Şube müşterisi M.B... tarihli anlatımında “personel T... B... ‘nin kendisini ... tarihinde işyerinde ziyaret ettiğini, bu ziyaret sırasında hesabına yatırılmak ve tahsil edilmek üzere personele ... TL, ... USD nakit ve ... TL tutarında çek teslim ettiğini, ziyaret dönüşü meydana gelen bir trafik kazasında ... TL tutarında paranın ve ... TL tutarında çekin kaybolduğunu, hayati tehlike atlatan personele güveninin tam olduğunu ve kaybolan para ile ilgili bir şikâyetinin bulunmadığını” ifade etmiştir.

(EK: ...)

Personelin bankacılık teamülleri gereği banka dışında para ve başka bir kıymeti müşteriden teslim almaması gerekirken teslim aldığı, ancak bunu günümüz rekabet ortamının bir sonucu olarak müşteri memnuniyeti düşüncesiyle gerçekleştirdiği kanaati edinilmiştir. Diğer taraftan kazanın büyük bir kaza olması sebebiyle personelin kaza anında ilgili kıymetleri mâl edinmeyi düşünmeyeceği, kaza sırasında başkaları tarafından kaybolan kıymetlerin çalınmış olabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca müşteri de banka personeli hakkında bir şüphe duymadığını, zarara kendisinin katlanacağını beyan etmiştir.

3. SONUÇ

Bu bölümde incelenen konular üzerindeki görüşler, ulaşılan sonuç ve alınması gerekli olan tedbirlere ilişkin tavsiyelere yer verilir.

ÖRNEK

Yapılan değerlendirmeler, alınan ifadeler ve ulaşılan bulgular sonucunda personel T... B... ‘nin söz konusu kıymetleri zimmetine geçirmek gibi bir kastının bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Personelin işlemlerinde daha dikkatli olmasını sağlamak amacıyla İnsan Kaynakları Bölümü’nce bir ikaz yazısı yazılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Saygılarımla,

Müfettiş Adı ve Soyadı

İmza

5.3. Usülsüz Kredi İşlemlerine İlişkin Olarak Müfettiş Tarafından Re’sen Başlatılan Soruşturma Vakası Örneği

Müfettiş tarafından olağan denetim çalışmalarına başlanan bir şubede, ilk gün gerçekleştirilen sayım çalışmaları sırasında, kredilerin teminatında bulunan çek veya senetlerin bazılarının çok yüksek ve onbinin katı niteliğinde tutarlar içerdiği görülmüştür. Teminatına çek veya senet alınan kredilerde, söz konusu kıymetli evrakların parçalı ve olabildiğince düşük tutarlı olması gerekirken yüksek tutarlarda olması müfettişçe teminatlar açısından bir risk unsuru olarak değerlendirilmiştir. Bunun üzerine müfettiş, kredilerin teminatına alınan kıymetli evrakların ödenme performansı ile ilgili derin bir araştırma yapmaya karar vermiş ve gerekçesini

teftiş kuruluna yazılı bir şekilde ileterek inceleme izni talep etmiştir. Teftiş kurulunca verilen inceleme izni doğrultusunda çek veya senetler üzerinde kapsamlı bir araştırma yapan müfettiş, teminata alınan çek veya senetlerin tamamına yakınının herhangi bir ödeme gerçekleştirilmeksizin vade tarihinden kısa bir süre önce müşteriye iade edildiğini, iade edilen kıymetler yerine aynı tutarda başka çek veya senetlerin teminata alındığını, böylece kredilerin teminatında ödeme kabiliyeti bulunmayan kıymetli evraklara yer verildiğini, bu durumun da kredilerin ödenmesinde gecikmeler yaşanmasına yol açtığını belirlemiştir. Bunun üzerine kredilerin teminatında bulunan çek veya senetlerin bankacılık teamüllerine aykırı olarak hatır çeki/senedi niteliğinde bir yapı taşıdığı kanaatine varılmıştır. Şube tarafından kullanılan kredilerin yüksek miktarlarda olması ve bunların teminatlarında zafiyete yol açacak şekilde bir kredilendirme süreci izlenmesi nedeniyle inceleme çalışmaları soruşturmaya çevrilmiştir. Yapılan soruşturma çalışmaları neticesinde verilen kredi kullandırma hedeflerini tutturmak için basiretsizce hareket edildiği ve iç ve dış mevzuata aykırı bir şekilde kredilerin teminatına hatır çeki/senedi alınarak banka zararı doğmasına yol açacak bir kredilendirme süreci izlendiği görülmüştür. İlgili şube çalışanları hakkında cezai yaptırım uygulanmasını teminen hazırlanan ve teminat yapısında zayıflık doğmasına neden olan söz konusu durumları içeren soruşturma raporu müfettişçe disiplin kuruluna sevk edilmiştir.

Soruşturma çalışmaları çerçevesinde kullanılabilecek örnek bir rapor formatı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Örnek Soruşturma Raporu

1. SORUŞTURMA EMRİ
Bu bölümde soruşturmanın dayanağı olan teftiş kurulu talimatına yer verilir. Eğer soruşturma re'sen açılmışsa bu husus izah edilir. Teftiş kurulu talimatı veya re'sen soruşturma yazısı örneği aşağıda bulunmaktadır.
<u>Teftiş Kurulu Talimatı Örneği</u>
Teftiş Kurulu (İç Denetim) Başkanlığı'nın 10.01.201X tarih Y sayılı ekteki talimatı üzerine 18.01.201X tarihinde Z Şubesi'nde soruşturma çalışmalarına başlanmıştır
(EK...)
<u>Re'sen Soruşturma Açılış Yazısı Örneği</u>
X Bankası A.Ş. Y Şubesi'nde gerçekleştirilen denetim çalışmaları sırasında mevzuata aykırı kredi kullandırmaları yapıldığı saptanmış olup söz konusu işlemlerin personelin sorumluluğunu gerektirir nitelik taşıması üzerine, Teftiş Kurulu (İç Denetim Başkanlığı)Yönetmeliği'nin ... maddesi uyarınca 18.11.201X tarihinde resen soruşturma çalışmalarına başlanmıştır.
2. İNCELEME VE TESPİTLER
2.1.Konusu
2.2.Konusu
2.3.Konusu
Soruşturma konusu eylem ve işlemlerin birden fazla olması halinde yukarıdaki gibi her bir işlem için ayrı başlıklar açılır. Bu bölümde soruşturmaya konu olan her bir eylem için olabildiğince ayrıntılı açıklamalar yapılır. Bu çerçevede konu ile ilgili tüm kayıtlar ve belgeler üzerinde yapılan incelemelere ve ulaşılan tespitlere, saptanan usulsüz veya mevzuata aykırı işlemlere müdahil olan personelin veya müşteriler vb. üçüncü kişilerin ifadelerine, usulsüzlüğe konu işlemlerin aykırılık teşkil ettiği mevzuat hükümlerine ve bunlar hakkında müfettişin fikir ve kanaatleri ile alınması gereken önlemlere yer verilir. Bu doğrultuda mevzuata aykırı kredi kullandırmalarına ilişkin inceleme ve tespit süreci aşağıda örneklenmiştir.
ÖRNEK
2.1. A Firmasına Kullanılan Usulsüz Krediler
A firmasına ...şubesi tarafından tarihindeTL limitli kredi tahsis edilmiştir. Kredi değerlendirme sistemine ilişkin girişler şube kredi pazarlama yetkilisi A... T... ve şube müdürü C... K... tarafından yapılmıştır. Kredi tarihinde takip hesaplarına aktarılmış olup yasal takip işlemleri başlatılmıştır.
(EK: ...)
Söz konusu firmaya kullanılan kredilerin teminatına % 20 marjlı TL tutarında 1 adet kambiyo senedi

alınmıştır. Kredilerin güvencesinde bulunan senet üzerinde yapılan incelemelerde senedin borçlusunun kredi borçlusu olan firmanın ortakları ile yakın bir akrabalık ilişkisinin bulunduğu, firmanın mizanında söz konusu senet borçlusu ile yapılan ticarete ilişkin bir kaydın olmadığı, kredilerin güvencesine yoğunlaşmaya sebebiyet vermeden parçalı tutarlarda kambiyo senetleri alınması gerekirken yüksek tutarda tek bir senet alındığı saptanmıştır. Bu işlemler kredinin teminatına alınan senedin hatır niteliği taşıdığını göstermekte olup firmaya kullandırılan kredilerin teminatsız bırakıldığı saptanmıştır.

(EK: ...)

Şube kredi pazarlama yetkilisi A...T...,tarihinde kendisi ile yapılan görüşmede “müşterinin acil krediye ihtiyaç duyması üzerine söz konusu senedin kredinin teminatına alındığını, müşteri tarafından daha sonra gerçek müşteri çek senetleri getirileceğinin beyan edildiğini ancak getirilmediğini” ifade etmiştir.

(EK: ...)

Şube müdürü C... K... ... tarihli anlatımında “işlemi firmanın uzun süredir şube müşterisi olması sebebiyle yaptığını, müşterinin daha sonra gerçek müşteri çek senetleri getireceği beyanına istinaden kredi kullandırılma aşamasında söz konusu senedin teminata alındığını ve sisteme girildiğini” ifade etmiştir.

(EK: ...)

Bu işlemle ilgili kayıt ve belgeler üzerinden yapılan inceleme ve alınan anlatımların birlikte değerlendirilmesi sonucunda; şube kredi pazarlama yetkilisi A...T... ve şube müdürü C... K...’nin bankanın ilgili düzenlemelerine aykırı şekilde (Krediler Yönetmeliği’nin ... maddesi, Kredi Teminatları Yönergesi’nin ... maddesi) müşterinin beyanlarına güvenerek kredinin teminatına tahsil kabiliyeti olmayan bir hatır senedi aldığı, bu suretle kullandırılan kredinin teminatını güvensiz bırakacak şekilde davranıldığı tespit edilmiştir.

2.4. Diğer Tespitler

Soruşturmanın içeriğine ilişkin belirtilmesinin uygun olacağı düşünülen hususlar bu bölümde açıklanır.

2.5. Sorumlu Görülenlerin Savunmaları

Sistemdeki kayıtlar ve belgeler üzerinde gerekli incelemelerin yapılması sonrasında sorumlu görülenler hakkında ceza uygulanması lüzumlu görüldüğünde personelin savunmaları alınır.

ÖRNEK

Tespit edilen mevzuata aykırı işlemlerden dolayı idari ve mali yönden kusurlu ve sorumlu olduğu kanaatine varılan şube kredi yetkilisi A...T... ve şube müdürü C... K...’nin yukarıdaki işlemlere ilişkin savunmaları alınmıştır.

Şube kredi yetkilisi A...T... tarihli savunmasında “senet hakkında yapılan tespitleri kabul ettiğini, bir menfaat sağlama amacı taşımadığını, bundan sonra böyle bir duruma asla izin vermeyeceğini” ifade etmiştir.

(EK: ...)

Şube müdürü C... K... tarihli savunmasında “yoğun rekabet sebebiyle müşteriyi kaybetme korkusu yaşadığı için bu işleme müsaade ettiğini, şubede kullandırılan diğer krediler için bu tür işlemlerin yapılmadığını” ifade etmiştir.

(EK: ...)

3. SONUÇ

Sonuç bölümünde yasal, idari ve mali yönden olmak üzere banka personeline uygulanacak yaptırımlar belirtilir. Bir personelin yasal, idari ve mali yönden olmak üzere üç açıdan da yaptırıma tabi tutulması mümkündür. Ancak her zaman bunu gerektirecek suç veya eylemler ortaya çıkmayabilir. Eylem hangi yönden yaptırımı gerektiriyorsa o açıdan değerlendirme yapılır. Örneğin idari ve mali yönden sorumluluk doğuran bir eylem söz konusu ise bu açıardan değerlendirme ve irdeleme yapılır.

3.1. Yasal Yönden

5411 sayılı Bankacılık Kanunu veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’na aykırı ve suç teşkil eden eylemler hakkında failin de kim olduğu belirtilerek değerlendirme yapılır. İlgili kanunlara aykırılık teşkil eden eylemlerin varlığı halinde yasal rapor düzenlenerek savcılığa suç duyurusunda bulunulur. Yasal rapor suç teşkil eden eylemlere ilişkin inceleme ve tespitleri içermektedir.

ÖRNEK

Soruşturma konusu edilen kredi kullandırma işlemleri Türk Ceza Kanunu ve 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu açısından suç teşkil etmediğinden, yasal yönden yapılacak bir işlem bulunmamaktadır.

3.2. İdari Yönden

Banka personelinin gerçekleştirdiği eylemler sebebiyle disiplin cezasına tabi tutulmasını gerektirecek mahiyette kusurlu ve suçlu olduğuna kanaat getirildiğinde hangi cezaların uygulanması gerektiği bu bölümde belirtilir. Personele uygulanacak disiplin cezalarına temel oluşturacak iç ve dış mevzuat hükümleri açık olarak ve sırayla yazılmalıdır.

ÖRNEK

Şube kredi yetkilisi A... T..’nin kredilerin teminatına tahsil kabiliyeti taşımayan hatır senedi niteliğinde kambiyo senetleri olarak kredinin teminatsız kalmasına yol açtığı,

Yaptığı bu işlem sebebiyle bankanın ilgili düzenlemelerine aykırı şekilde (Krediler Yönetmeliği’nin ... maddesi, Kredi Teminatları Yönergesi’nin ... maddesi) davrandığı tespit edilmiş,

Söz konusu eylemler sebebiyle A... T..’nin banka Disiplin Yönetmeliği’nin maddesinde yer alan hükme istinaden (uyarma, kınama, görev unvanı indirimi vb.) cezası ile tecziyesinin uygun olacağı,

Şube müdürü C... K...’nin kredilerin teminatına tahsil kabiliyeti taşımayan hatır senedi niteliğinde kambiyo senetleri alınarak kredinin teminatsız kalmasına yol açtığı,

Yaptığı bu işlem sebebiyle bankanın ilgili düzenlemelerine aykırı şekilde (Krediler Yönetmeliği’nin ... maddesi, Kredi Teminatları Yönergesi’nin ... maddesi) davrandığı tespit edilmiş,

Söz konusu eylemler sebebiyle C... K...’nin banka Disiplin Yönetmeliği’nin maddesinde yer alan hükme istinaden (uyarma, kınama, görev unvanı indirimi vb.) cezası ile tecziyesinin uygun olacağı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

3.3. Mali Yönden

Bu bölümde banka personeline gerçekleştirdiği ve bankanın zararına sebebiyet veren eylemlerinden dolayı yüklenecek mali sorumluluk miktarı açıklanır. Kusuru oranında ortaya çıkan zararın personelden tazmin edilmesi yoluna başvurulur.

ÖRNEK

Şube kredi yetkilisi A... T... ve şube müdürü C... K...’nin, bankanın uğradığı ... TL zararın tazmin edilmesi amacıyla sırasıyla % ... ve % ... oranlarında mali yönden sorumlu tutulmasının uygun olacağı; söz konusu kredi alacağının yasal takip işlemleri sonucunda tahsil edilememesi ve aciz vesikasına bağlanması durumunda, ilgili tutarın, belirtilen oranlarda sorumlu personelden tahsil edilmesinin makul olacağı sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

Saygılarımla,

Müfettiş Adı ve Soyadı

İmza

6. SONUÇ

Bankacılık sektöründe amaçlarına göre farklı iç denetim uygulamalarına rastlanmaktadır. Olağan denetim, inceleme ve soruşturma olarak ifade edilen bu denetim faaliyetleri konuları, kapsamı, içerikleri, etkileri ve sonuçları yönünden temel olarak birbirinden ayrılmaktadır. Olağan denetim, bankada gerçekleştirilen tüm kredi, mevduat ve operasyon işlemlerini temsil eden bir denetim evreni bazında risk odaklı bir bakış açısı ile yürütülen ve söz konusu işlemlerin belirli kontrol noktalarına dayanılarak mütalaa edildiği çalışmalardır. İnceleme ve soruşturma çalışmalarına konu olan eylemler ise istisnai nitelik taşımakta ve bu sebeple denetim evreninin kapsamı olağan denetim faaliyetlerine nazaran çok sınırlı bir düzeyde kalmaktadır. Olağan denetim çalışmalarında büyük oranda bir standartlaşma söz konusu iken inceleme ve soruşturma çalışmalarının her biri kendi içinde hususi bir doğaya sahiptir. Bu itibarla denetim evreni dar ve sınırlı olmasına rağmen özellikle soruşturma çalışmalarında müfettişler suiistimale konu olan işlem ve davranışları tüm yönleriyle açıklığa kavuşturmak için oldukça fazla mesai harcamaktadır.

Bankalarda gerçekleştirilen olağan denetim çalışmaları ile bankanın ilgili biriminde gerçekleştirilen tüm işlemlerin banka mevzuatı ve yasal mevzuata uygunluğu değerlendirilmektedir. Bu itibarla bir banka şubesinde gerçekleştirilen mevduat, kredi muhasebe ve yasal takip işlemleri bütünüyle ve risk odaklı bir bakış açısı ile denetime tabi tutulmaktadır. Periyodik olarak gerçekleştirilen olağan denetim faaliyetleri müfettişlere teftiş kurulları tarafından atanan görev (denetim) süresi içinde gerçekleştirilmektedir. Genellikle bu süreler içinde ilgili görevler tamamlanmaktadır. Denetim süresi ilgili birimin işlem hacmine ve operasyonel riski seviyesine göre belirlenmektedir. İşlem hacmi fazla ve/veya operasyonel risk seviyesi yüksek olan birimler için daha uzun denetim süreleri belirlenirken işlem hacmi daha az ve/veya operasyonel risk seviyesi daha düşük olan birimler için görece daha kısa denetim

süreleri belirlenmektedir. Bankanın ilgili biriminde gerçekleştirilen tüm işlemlerin risk odaklı bir bakış açısı ile denetlendiği olağan denetim faaliyetlerinin aksine inceleme ve soruşturma çalışmalarında mevzuata aykırı ilgili işlemler veya kapsamlı olarak değerlendirilmesinde fayda görülen hususlar spesifik olarak araştırılmaktadır. İnceleme ve soruşturma çalışmalarında da olağan denetim çalışmalarında olduğu gibi müfettişlere bir denetim (görev) süresi atanmakta ancak bu denetim faaliyetlerinin doğasından kaynaklanan nedenlerle ilgili süreler uzayabilmektedir. Çünkü inceleme ve özellikle de soruşturma çalışmalarında ulaşılan bir bulgudan hareketle araştırmaların daha da derinleştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkabilmekte ve bu durum çalışmaların süresini uzatabilmektedir.

Olağan denetim faaliyetleri, inceleme ve soruşturma çalışmalarında müfettişler tek başına veya ekip olarak görevlendirilmektedir. Genellikle ilgili birimde icra edilen rutin işlemlerin banka mevzuatı ve yasal mevzuata uygunluğunun değerlendirildiği olağan denetim faaliyetlerinde müfettişler tek olarak görevlendirilebilirken mevzuata aykırı, daha karmaşık ve spesifik işlemlerin araştırıldığı soruşturma faaliyetlerinde müfettişlerin ekip olarak görevlendirilmesi tercih edilmektedir. Buna bağlı olarak olağan denetim faaliyetleri görece daha az tecrübeli müfettişler tarafından yürütülebilmekte iken soruşturma ve inceleme faaliyetlerinde daha tecrübeli müfettişlerin görevlendirilmesi esas alınmaktadır.

Olağan denetim çalışmalarında saptanan bulgular kısa süreli ve caydırıcılığı kısmen düşük etkiler meydana getirmekte, personel veya üçüncü şahıslar üzerinde hukuki bir sonuç doğurmamaktadır. Ancak inceleme ve soruşturma çalışmalarında tespit edilen hususlar ve uygulanan yaptırımlar uzun süreli ve caydırıcılığı yüksek etkiler doğurmakta, özellikle soruşturmalar personel veya üçüncü şahıslar üzerinden hukuki sonuçlar doğurmaktadır.

Olağan denetim, inceleme ve soruşturma çalışmaları bankalarda aynı birim (iç denetim birimi) tarafından yürütülen ancak birbirinden oldukça farklı özelliklere ve içeriğe sahip olan faaliyetlerdir. Sonuç olarak olağan denetim ve inceleme ve soruşturma çalışmaları arasında bulunan önemli farklılıklar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Olağan denetim ve inceleme çalışmaları suç teşkil etmeyen eylemler için yürütülürken, soruşturmanın konusu suç niteliği taşıyan eylemlerden oluşmaktadır,
- Olağan denetim ve inceleme çalışmaları sonucunda bir cezai yaptırım uygulanmazken, soruşturma sonucunda ilgili personele bir cezai müeyyide uygulanabilmektedir,
- Olağan denetim faaliyetleri planlı olarak yürütülürken, soruşturma çalışmaları usulsüz işlemlerin ortaya çıktığı anda ve dolayısıyla plansız olarak yürütülmektedir,
- Soruşturma çalışmalarında olağan denetim ve incelemeye nazaran çok daha derin ve kapsamlı araştırmalar yapılmaktadır.

KAYNAKÇA

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu (2005, 1 Kasım). *Resmi Gazete Sayısı:* 25983. [Çevrim-İçi: https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/mevzuat_0001.pdf], Erişim Tarihi: 21.02.2019.

Al Matameh, G. F. (2011). Factors determining the internal audit quality in banks: empirical evidence from Jordan. *International Research Journal of Finance and Economics*, 73, 99-108.

Albaraka Türk Katılım Bankası (Albaraka Türk) (2016). *2015 faaliyet raporu*. İstanbul.

Archambeault, D. S., DeZoort, F. T. ve Holt, T. P. (2008). The need for an internal auditor report to external stakeholders to improve governance transparency. *Accounting Horizons*, 22 (4), 375-388.

Armstrong, J. (2014). *Fraud investigation process*. [Çevrim-İçi: http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Feature%20Story/ECA/Romania/Conferencejune2014/EFC%20workshop_Opatija_Session%205_UK_Final.pdf], Erişim Tarihi: 28.03.2019.

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK). (2014). Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik. *Resmi Gazete Sayısı: 29057*. [Çevrim-içi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.19864&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=i%C3%A7%20sistemleri>], Erişim Tarihi: 12.02.2019.
- Bozkurt, N. (2009). *İşletmelerin kara deliği hile: çalışan hileleri*. Alfa Yayınları, 1.Baskı, İstanbul.
- Chartered Institute of Internal Auditors (CIIA) (2011). *Definition of internal auditing code of ethics international standards for the professional practice of internal auditing*. United Kingdom.
- Chevers, D., Lawrence, D., Laidlaw, A. ve Nicholson, D. (2016). The effectiveness of internal audit in jamaican commercial banks. *Accounting and Management Information Systems*, 15 (3), 522.
- Danescu, T., & Sandru, R. (2010). Risk based internal audit: perspectives offered to corporations and banks. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 12 (1), 231-237.
- Garanti Bankası (2016a). *2015 faaliyet raporu*. İstanbul.
- Garanti Bankası (2016b). *2015 sürdürülebilirlik raporu*. İstanbul.
- Holt, T. P. ve DeZoort, T. (2009). The effects of internal audit report disclosure on investor confidence and investment decisions. *International Journal of Auditing*, 13 (1), 61-77.
- IIA, ACFE ve AICPA (2007). *Managing the business risk of fraud: a practical guide*. [Çevrim-içi: https://www.acfe.com/uploadedfiles/acfe_website/content/documents/managing-business-risk.pdf], Erişim Tarihi: 28.03.2019.
- Korkmaz, U. (2007). Kamuda iç denetim. *Bütçe Dünyası Dergisi*, 2 (25), 4-15.
- Lee, G. H. (2008). Rule-based and case-based reasoning approach for internal audit of bank. *Knowledge-Based Systems*, 21 (2), 140-147.
- Odeabank (2016). *2015 faaliyet rapor.*, İstanbul.
- Özbek, Ç. (2012). *İç denetim kurumsal yönetim risk yönetimi iç kontrol*. İstanbul: Türkiye İç Denetim Enstitüsü Yayınları.
- Pehlivanlı, D. (2010). *Modern iç denetim: güncel iç denetim uygulamaları*. Beta Basım Yayım Dağıtım, 1.Baskı, İstanbul.
- Pehlivanlı, D. (2011). *Hile denetimi: metodoloji ve raporlama*. Beta Basım Yayım Dağıtım, 1.Baskı, İstanbul.
- Republic of Macedonia Ministry of Finance (RMMF). (2004). *Training material on internal auditing*. Ministry of Finance Internal Audit Policy Development and Training, Macedonia.
- Salehi, M., Arianpoor, A. ve Salehi, F. (2013). Investigating the Effect of Internal Audit on the Performance of Private Banks' System. *Journal of Accounting, Business & Management*, 20 (1), 46-58.
- The Institute of Chartered Accountants of India (ICAI). (2009). *What's an internal audit*. Internal Audit Standards Board, India.
- The Institute of Internal Auditor (IIA) (2009). *Internal auditing and fraud*. IPPF-Practice Guide.
- Türedi, H. (2011). Türk kamu mali yönetiminin yeniden yapılandırılması: iç denetim ve ilgili olarak yapılan çalışmalar, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16, 22-46.
- Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE) (2016). *Sawyer's iç denetçiler için rehber, cilt: 1 iç denetimin temelleri*. Türkiye İç Denetim Enstitüsü Yayınları Yayın No: 10, İstanbul.
- Uzun, A. K. (2009). Şirketlerde iç kontrollerin yeterliliğinde iç denetimin rolü. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 62, 1-8.
- Yapı Kredi Bankası (2016a). *2015 faaliyet raporu*. İstanbul.
- Yapı Kredi Bankası (2016b). *2015 sürdürülebilirlik raporu*. İstanbul.
- Yurtsever, G. (2002). *Türk bankacılığında iç denetim ve risk yönetimi sistemlerine ilişkin yeni yaklaşımlar bir uygulama örneği: tekstil bankası a.ş (ieksstilbank)*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yurtsever, G. (2009). *Teftişten iç denetime banka müfettişliği*. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul.
- Yüksel, S., Zengin, S. ve Kartal, M. T. (2016). Banka personelinin teftiş kuruluna bakış açısının değerlendirilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53 (622), 101-115.

Extended Summary

Internal Audit According To the Purpose in Banks: Sample Audit Case Studies in Turkish Banking Sector

Internal audit activities are critical due to the high risk of transactions carried out in the banking sector. The activities of financial institutions, including banks, are based on trust. A strong internal audit system is required in order to maintain the trust of customers in banking sector. Banks are leading the way in operational and systematic developments due to the rapid change in the financial services sector. Consequently, banks come into prominence as reference institutions in advanced internal audit practices. In Turkey, it is observed that internal audit practices and techniques are spread from banking sector to other sectors and institutions. In Turkey, different internal audit activities are carried out according to the objectives within the banks which already have competent internal audit personnel and exemplary practices. These studies are classified as ordinary audit, inspection and investigation. Ordinary audit includes routine and periodic audit activities, inspections include comprehensive examinations on exceptional cases and investigations involve criminological procedures. Various studies can be found in the literature related to internal audit activities in banking. However, case-based academic studies on internal audit processes are very limited. Case studies related to the ordinary audit, inspection and investigation activities in the banking sector in Turkey are included in this study. In addition, sample report formats are presented for each internal audit activity as a guide for auditors, inspectors and experts etc. in the field of internal audit. The study is the first academic study in its field in Turkey and in this respect, it is aimed to contribute to the literature.

As defined by the International Institute of Internal Auditors, internal auditing is an independent and objective assurance and consulting activity aimed at developing and adding value to an organization's activities. Internal audit helps the organization to achieve its objectives by establishing a systematic and disciplined perspective towards the goal of critical and improving the effectiveness of the organization's risk management, control and governance processes (CIIA, 2011: 6). The justifications for the need for internal audit have been revised over time. The previous justifications has not been disappeared while the needs are differentiated; on the contrary, the scope of the internal audit has been enriched and expanded (Pehlivanlı, 2010: 18). Today, internal audit has evolved from carrying out control procedures into an activity that evaluates and improves control and corporate governance processes which control procedures are analyzed (TİDE, 2016: 5).

Internal audit activities in the banking sector are carried out on the basis of ordinary audit (Yapı Kredi Bank, 2016a: 64), review and investigation studies (Albaraka Turk, 2016: 79) according to the objectives. Ordinary audit is defined as the studies carried out in order to review the suitability of bank activities according to the bank legislation, legal legislation, external legislation, in a routine and risk-oriented manner (Garanti Bank, 2016a: 126). Ordinary or planned audit activities can be carried out in a way of on-site inspection by the inspectors held in the branches, regional directorates or general directorate units of the bank. It can also be performed as centralized audit, remote audit and continuous audit by using computer aided audit techniques. At the present time, through the instrument of advanced information systems software, the processes of deposit and credit operations of the bank can be reported transiently. It is possible to correct the inconveniences without being in the branch, providing the necessary controls over the generated risk reports.

Investigations, except the ordinary audits and inspections, are administrative, legal, professional, social, financial and economic research studies within the framework of the Bank's field of activity (Yurtsever, 2002: 106). Investigations are detailed studies which aims to

eliminate the inconveniences arising from the violation of the provisions of the legislation in force during the activities carried out in the domestic and foreign units and affiliates of the bank or correcting and improving the practices that adversely affect the quality of the bank's activities. The actions or transactions that constitute the basis of the investigations are not subjected to nonjudicial punishment if it contains an unintentional content or it does not contradict the requirements of prudent banking.

Investigation activities constitute one of the most significant activities of the Bank's Inspection Boards or Internal Audit Units (Özbek, 2012: 155). The main aim of investigations is to uncover irregularity in every aspects (Armstrong, 2014: 2) and to provide concrete evidence on relevant issues. The deep and comprehensive studies are called investigations which carried out in the cases of intentionally and intentionally violating the provisions of internal and external legislation in conducting the Bank's activities, displaying behaviors that are far from prudence required by banking, identifying situations that require administrative or legal proceedings in accordance with reports and complaints. The investigation is a form of audit which developed for criminal acts of bank personnel. The investigation has a dissuasive and punitive function while regular auditing and review come to the forefront with its proactive function. In spite of all the measures that taken and all the systematic and manual controls which developed, investigations are carried out in the bank, as a last link of the audit mechanism, in case of deliberate violation of legislation and ethical principles and a number of sanctions are applied to the staff. These penalties can be applied in three ways: financial (monetary), administrative (internal disciplinary action) and criminal / legal (legal provisions).

In this study, case studies which could be subject to ordinary audits, inspections and investigations are taken into the work. The cases such as non-payment ability of the valuable paper which taken under the guarantee of loans, (ordinary inspection and investigation), indebtedness of the personnel who works in the branch (inspection), and receiving money and exchange bills outside the branch (inspection) have been presented as sample cases. Reports which were prepared during the ordinary audit, investigation and investigation activities contain different contents. The subjects of transactions contrary to the legislation, informations regarding bank customer, inspector's findings, reviews and the branch opinion are included in the ordinary audit report. Review order, examination and determinations and conclusion sections are included in the inspection report. The investigation report, is similar to the content of the inspection report, consist of investigation order, examination and findings and conclusions. Unlike the inspection report; defense of relevant personnel and the legal, administrative and financial responsibilities of the personnel performing the irregularities are also included in the investigation report.

Ordinary audits, inspections and investigations are the activities that conducted by the same unit (internal audit unit) in banks, but they have quite different characteristics and content. As a result, the essential distinctions between the ordinary audit, inspection and investigation works could be summarized as follows:

- While ordinary audits and inspections are conducted for non-criminal actions, the subject of the investigation is criminal activities,
- While no criminal sanctions are imposed as a result of ordinary audits and inspections, criminal action could be taken against to personnel concerned as a result of the investigation,
- While the ordinary audit activities are conducted in a planned manner, the investigation activities are conducted as soon as the irregularities occur and therefore they are unplanned manner,
- Investigations are conducted in a much deeper and more comprehensive manner compering with the ordinary audit and inspection.

